Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Dnro L2023-23 1(2)

25.9.2023

Lausuntopyyntönne: U 43/2023 vp, lakivaliokunnan kuuleminen 27.9.2023
U 43/2023 VP VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE AIKUISTEN RAJATYLITTÄVÄÄ SUOJELUA KOSKEVISTA KOMISSION SÄÄDÖSEHDOTUKSISTA

Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) esittää seuraavaa.

Komissio antoi toukokuussa ehdotuksen lainsäädäntöpaketiksi, joka koskee aikuisten suojelua rajat ylittävissä tilanteissa. Siihen sisältyy kaksi eri säädösehdotusta:

1) Ehdotus neuvoston päätökseksi luvan antamisesta jäsenvaltioille liittyä aikuisten kansainvälisestä suojelusta Haagissa 13 päivänä tammikuuta 2000 tehtyyn yleissopimukseen tai pysyä sen osapuolina Euroopan unionin edun mukaisesti (COM(2023) 281, ns. päätösehdotus), ja
2) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimivallasta, sovellettavasta lainsäädännöstä, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä aikuisten suojeluun liittyvissä asioissa (COM(2023) 280, ns. asetusehdotus).

Asianajajaliitto katsoo, että asetusehdotuksessa esitetyn uuden aikuistensuojeluasetuksen luominen on ehdottoman kannatettavaa kuten myös päätösehdotuksen tavoite saada kaikki jäsenvaltiot ratifioimaan aikuistensuojelusopimus.

Vuoden 2000 Haagin aikuistensuojelusopimusta (SopS 11/2011) pidetään yleisesti tehokkaana ja maailmanlaajuisesti tarkoituksenmukaisena kansainvälisen yksityisoikeuden välineenä. Sopimuksen tehokas toiminta kuitenkin edellyttäisi, että jäsenvaltiot ja muut valtiot ratifioisivat sopimuksen. Yleissopimuksen osapuolina on kuitenkin tällä hetkellä – Suomi mukaan lukien – ainoastaan 12 EU:n jäsenvaltiota, jota ei voida pitää riittävänä kattavan ja tehokkaan sopimusinstrumentin toiminnalle. EU:n pitkän aikavälin tavoitteena on saada kaikki jäsenvaltiot ratifioimaan aikuistensuojelusopimus (tai liittymään siihen).

Euroopan parlamentti on aktiivisesti tukenut paitsi aikuistensuojelusopimuksen ratifiointia kaikissa jäsenvaltioissa myös mahdollista aikuisten suojeluun liittyvää EU:n lainsäädäntöaloitetta, joka täydentäisi yleissopimusta. EU:n tasolla on annettu yli 20 asetusta kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen yhdenmukaistamiseksi. Jäsenvaltioiden välistä oikeudellista yhteistyötä aikuisten suojelun alalla ei kuitenkaan vielä tällä hetkellä säännellä millään välineellä.

Päätöksenteossa tukea tarvitsevien aikuisten lukumäärän kasvu yhdistettynä ihmisten lisääntyvään liikkuvuuteen EU:n alueella on omiaan synnyttämään useita ongelmia, joita aikuiset kohtaavat rajat ylittävissä tilanteissa. Viranomaisen asettamien suojelutoimenpiteiden alaisten aikuisten määrästä rajat ylittävissä tilanteissa EU:n alueella ei ole tilastotietoa, mutta määrän arvioidaan olevan 145 000–780 000. Kysymyksessä on siten erittäin suuri määrä henkilöitä, joita varten nämä lainsäädäntöehdotukset ovat ehdottoman tarpeellisia.

Ehdotetulla asetuksella otetaan käyttöön vuoden 2000 Haagin aikuistensuojelusopimuksessa vahvistetut säännöt toimivallasta ja sovellettavasta laista viittaamalla suoraan yleissopimuksen vastaaviin määräyksiin.

Muutoin asetusehdotus perustuu yleissopimukseen, ja sen tarkoituksena on yksinkertaistaa yleissopimuksen sääntöjä edelleen ja tehostaa jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Asetusehdotuksen lisäarvona on siten yleissopimuksen sisältämien sääntöjen yksinkertaistaminen ja nykyaikaistaminen EU:n olosuhteet huomioiden sekä jäsenvaltioiden välisen yhteistyön vahvistaminen aikuisten suojelun alalla.

Asetusehdotuksen tavoitteena on suojella aikuisten perusoikeuksia, nopeuttaa ja tehostaa aikuisten suojeluun liittyviä rajat ylittäviä menettelyitä sekä vahvistaa oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta rajat ylittävissä tilanteissa. Tätä varten ehdotuksessa yhdenmukaistetaan jäsenvaltioiden sääntöjä, jotka koskevat kansainvälistä toimivaltaa, sovellettavaa lakia, suojelutoimenpiteiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä virallisten asiakirjojen hyväksyntää.

Asianajajaliitto katsoo, että asetusehdotuksen säännökset vaikuttavat hyvin harkituilta ja tarpeellisilta. Ehdotus on monipuolinen ja ottaa tehokkaasti kantaa eri elämänalueisiin ja -vaiheisiin hyödyntäen jo aiemmin tehokkaaksi ja joustavaksi havaitun aikuistensuojelusopimuksen ratkaisuja.

Asianajajaliitto katsoo lisäksi, että lomake-ehdotukset ovat perusteellisia ja monipuolisia ottaen huomioon lukemattomia vaihtoehtoisia tilanteita ja tullevat tulevaisuudessa huomattavasti vähentämään käännös- ja muita vastaavia kustannuksia.

Jatkossa tulee harkittavaksi, mitkä viranomaiset ja miltä osin eri viranomaiset ovat toimivaltaisia eri tehtäviin. Tältä osin myös aiheutuvat mahdolliset kustannukset ja lisäresurssien tarve tulee kattavasti arvioida osana kokonaisuutta.

Kokonaisuutena Asianajajaliitto katsoo ehdotukset onnistuneiksi ja tarpeellisiksi lisäyksiksi EU:n kansainvälisyksityisoikeudelliseen sääntelyyn.

Asianajajaliitto yhtyy myös professori *Markku Helinin* asiassa aiemmin esittämiin yksityiskohtaisempiin näkemyksiin.

Helsingissä 25. päivänä syyskuuta 2023

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Hilkka Salmenkylä, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmässä.